

OSKAR BRAATEN (1881 - 1939)

I Sverige er "proletardiktning" en genre av relativt stort omfang. Hos oss er det vel kanskje ingen andre enn Oskar Braaten som vi - med en viss nøling - kan plassere i den samme båsen.

Braaten ble født i den byen som lenge fremover skulle hete Kristiania, i den bydelen som fortsatt heter Sagene. Faren stakk av fra familien før Oskar ble født, og moren slet på fabrikken mens Oskar og søsteren klarte seg hjemme som best de kunne. Dette var jo en helt vanlig situasjon i det gamle industrisamfunnet, men det gjorde større inntrykk på Oskar Braaten enn på de fleste av hans jevnaldrende. Det var tidlig klart at gutten hadde teoretiske evner, og da han elleve år gammel i en gymnastikktime falt ned fra bommen og ødela seg - han ble nesten pukkelrygget - trakk han seg tilbake fra leken med de andre guttene og ofret seg for skrivearbeidet. Som 15-åring fikk han ansettelse hos den allerede legendariske nynorsk-forlegger og antikvarbokhandler Bertrand Jensen. Han avanserte fra visergutt til lagersjef, og alle de nynorske forfatterne som vanket hos Bertrand Jensen inspirerte også Braaten til å se på nynorsken som sitt språk. Han ga faktisk ut 9 bøker på nynorsk før han i 1916 skrev den første på sitt "eget" språk. Men kjærligheten til nynorsk - som han betraktet som det vakreste av alle språk han hadde kjennskap til - pleiet han også senere gjennom sin tilknytning til Det Norske Teatret, i 1934-36 var han teatersjef.

Oskar Braatens produksjon er litterært ujevn, med "Ulvehiet" og "Matilde" som høydepunkter. Men bibliofilt sett er det atskillig mer sus over de tre første bøkene hans og utklippføljetongen/kjelleren "Elling med beinet". Denne har vi sett omsatt en gang de siste 20 årene, og kostet da kr. 2.250,- (Nr. 112 på Cappelen-auksjon desember 1986). "Du heimen min" har dukket opp som utklippføljetong/kjeller to ganger i løpet av 2012. Dette er tidligere ikke registrert. En av dem gikk for 9 200,- + salær på Cappelen's auksjon 56 (2011). Det må legges til at eksemplaret i beskrivelsen var presentert som en ordinær førsteutgave, og ikke som utklippføljetong/kjeller. Vi er villige til å tro at prisen ville blitt høyere om samlerne var gjort oppmerksomme på dette. En må være forberedt på å betale temmelig mye også for førsteutgavene av "Du heimen min", "Arv" og "Dei kvinnefolk!", kanskje opp imot 5-6000 kroner. "Du heimen min" med dedikasjon fra Braaten er i 2006 omsatt for 8500 kroner. De senere bøkene representerer mer en tålmodighetsprøve - alle lar seg skaffe i god stand. Men det kan ta tid, for Braatens bøker er mye lest.

OSKAR BRAATENS FØRSTEUTGAVER:

- 1906: "Du heimen min". Spelstykke i tvo vendingar. Voss. Kosta av "Unglyden"s bokh.
Innbinding: Omslag, typografisk. *
- 1910: Arv. Spelstykke i ei vending. Aalesund. Kosta av Aarvak.
Innbinding: Omslag, typografisk. *
- 1910: Dei kvinnefolk! Gjør i 2 vendingar. Voss. Kosta av "Unglyden"s bokh.
Innbinding: Omslag, typografisk. På omslaget 1911. *
- 1910: Kring fabrikken. Skildringar fraa ein utkant av Kristiania. Norli.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1911: Ungen. Folkeliv i 4 akter. Norli.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1912: Stor-Anders. Skoespel i 4 akter. Norli.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1913: Lilje-Gunda og andre forteljingar. Norli.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1914: Sorgenfri. Norli.
Innbinding: Omslag, tegnet av Øyvind Sørensen.
- 1915: "Borgen". Komedie i 3 akter. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk.

- 1916: Mens hjulene staar og andre fortællinger. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Brynjulf Larsson. Helsingjirtebinding med foromslag medbundet.
- 1917: Kammerset. Av billedhugger Leo Dürings papirer. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Helsingjirtebinding.
- 1918: Bak høkerens disk. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, med tegning, signert A.H. Sjingryggtebinding.
- 1919: "Ulvehiet". Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.
- 1920: Matilde. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.
- 1921: Bams. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.
- 1922: Tapte slag. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.
- 1923: Molbohistorier. På norsk ved Oskar Braaten.
Innbinding: Kartonasje med påklebet tegning av G. Gjerding.
- 1924: Opoover. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet, usignert. Helsingjirtebinding med foromslag medbundet.
- 1925: Den store barnedåpen. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1925: Tribunen. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet. Helsingjirtebinding med foromslag medbundet. Forekommer også uten foromslag medbundet.
- 1927: Godvakker-Maren. Folkekomedie i tre akter. Aschehoug.
Innbinding: Omslag. Det er to varianter av omslaget:
A. Omslag med fotografi av Eva Sletto i tittelrollen fra filmen.
B. Typografisk omslag.
- 1930: "Bra mennesker". Komedi i tre akter. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1930: I godt selskap. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av A. Svarstad. Helsingjirtebinding med foromslag medbundet.
- 1931: Prinsesse Terese. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Albert Jærn. Helsingjirtebinding med foromslag medbundet. Forekommer også uten foromslag medbundet.
- 1933: Masken. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtebinding.

- 1935: Oslo-fortellinger. Med tegninger av Asbjørn Aamodt. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av A(sbjørn) A(amodt). Hellsjirtingbind. Det er to varianter av forlagsbindet:
A. Hellsjirtingbind med forfatternavn og tittel i gull på fordekkel.
Forekommer med eller uten foromslag medbundet.
B. Mørk grønt kartonasjebind med forfatternavn og tittel i gull på rygg.
- 1937: Fugleburet. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Albert Jærn. Hellsjirtingbind. Forekommer med eller uten foromslag medbundet.

Det foreligger som nevnt i innledningen to meget sjeldne utklippsføljetong av Oskar Braaten:

- 1906: "Du heimen min-". Spelstykke i tvo vendingar. Voss. "Unglyden"s kjellar.
Kombinert omslag og tittel.
- 1910: Elling med beinet. Bilæte fraa ein utkant av Oslo. "Den 17de Mai's prenteverk".*
Kombinert omslag og tittel.

Oversettelse:

- 1934: Ludvig Holberg: Jeppe på Berget. Komedie i tri akter. I nynorsk umskrift ved Oskar Braaten. Med scenebilete og skissor av Per Krohg. Prenta i 500 numm. eks.
Innbinding: Omslag, tegnet av Per Krohg.

Redaktør og hovedbidragsyter:

- 1938: Det Norske Teatret. Dei fyrste femogtjuge åra. 1913-1938. Skriftstyrar Oskar Braaten. Bokbunad ved Carsten Lien. Det norske samlaget.
Innbinding: Omslag tegnet av Carsten Lien. Hellsjirtingbind. 50 nummererte eksemplarer er bundet i helpe-rgamentbind med gull toppsnitt.

Følgende bøker ble utgitt som folkeutgave, og representerer senere opplag av de tidligere bøkene "Kring fabriken", "Sorgenfri" og "Lilje-Gunda og andre forteljingar", og er altså ingen egentlige førsteutgaver:

- 1918: Fabriken. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Øyvind Sørensen.
- 1918: Gamlehjemmet Sorgenfri. Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Øyvind Sørensen.
- 1919: "Lilje-Gunda". Aschehoug.
Innbinding: Omslag, tegnet av Øyvind Sørensen.